

KÖRÖSI ALBIN

(1860-1936.)

A magyar piaristarend történetének egyetlen korszaka sincs híjával úttörő munkásoknak. Dugonicsnak és Révainak utódaik is vannak, akik életművükkel alapot teremtenek, és lökést adnak egy-egy tudomány hazai fejlődésének. Ezeknek a kezdeményezőknek sorába tartozik Körösi Albin is, a hazai hispanológia megalapítója. Szeme korán megakadt a magyar művelődés egy elhanyagolt területén, a fejletlen magyar hispanológián, ezt szívügyévé tette, és negyvenöt éven át páratlan odaadással, áldozatkészséggel és tekintéllyel képviselte.

Ez a választás már eleve kiutalta őt az iskola kereteiből, s így élete nemcsak a megszokott csendes tanári munkában telik el. Gazdag levelezése, irodalmi és tudományos működése, hazai és külföldi összeköttetései szokatlanul mozgalmas világot tárnak elénk, melyhez semmi köze sincs a földrajz-természetrájk szaks tanárnak. Szaktárgyai nem is adtak volna alkalmat, hogy külön választott és dédelgetett stúdiumát az iskolában értékesíthesse. Pedig nagy bőségben hátrahagyott feljegyzéseiből rögtön világos, hogy a hispanológiában éli ki igazi énjét, s csak azért választotta ezt a két «szelíd» szakot, hogy zavartalanul élhessen élete igazi céljának.

Az úttörők természetrajza szerint mindennel egyforma lelkesedéssel foglalkozott, ami spanyol volt, és buzgóságában a színes kavicsot néha többre értékelte, mint a drágakövet. Fontosnak tartott mindent, ami a szent célt szolgálta: irodalmi műveket épúgy, mint személyes kapcsolatokat, és ha szükség volt rá, latba vetette nemcsak tárgyi tudását, hanem szerény anyagi képességeit és vonzó személyes tulajdonságait is. Kis sikernek is örült, kemény bíráló sem szegte kedvét. Sőt a spanyol irodalom és műveltség odaadó szolgálatában odáig ment, hogy magatartásában egy kissé maga is spanyolnak érezte magát. Volt benne valami a spanyol grandok szertartásosságából; mikor kedves spanyoljairól beszélt, mintha a spanyol századok nagysága ihlette volna meg: szeme eleven lett, arcán minden vonás beszédessé vált, egyszerre otthon érezte magát, s nem csodálkoztunk volna, ha ilyenkor így kezdi: mi spanyolok . . .

Nem is érdektelen az a pálya, melyet a Selmecebányai szabómester fia, a Spanyol Királyi Akadémia tagja, diplomáciai körök és arisztokrata társaságok szívesen látott vendége megfutott. Művei, levelei, feljegyzései, naplója gazdagon és színesen állítják elénk egyéniségét és a spanyol irodalom szolgálatában eltöltött életét.

Körösi Albin 1860-ban született Selmecebányán. Családi neve akkor még Kulhanek volt. Odahaza tótul és németül beszéltek, de az iskolában és játszópajtásai között hamar megtanulta a magyar nyelvét is. A soknyelvű környezet az egyébként is érdeklődő és élénk szellemű gyermek veleszületett nyelvérzékét gyorsan kifejlesztette. A kis Kulhanek Albin fel is tűnt az iskolát gyakran látogató Boltizár

József prépost-plébánosnak. Az ő tanácsára adták szülei a piaristák vezetése alatt álló királyi katolikus gimnáziumba. De a szépen induló diákpályának két esztendő múlva csaknem vége szakadt. Anyja 1872-ben meghalt, és a család anyagi helyzete is rosszabbra fordult. Iskoláztatásra nem igen tellett a szerény keresetű szabómeszternek, s a tizenkétéves fiú szívesen beállt volna akár kereskedőinasnak is, csakhogy atyja terhein enyhítsen. De a jószívű Boltizár József nem engedte pártfogoltját elkallódni. Most már anyagiakban is támogatja a kis diákot, és ellátja a szükséges könyvekkel. A kis Albin folytatja tanulmányait, de odahaza is segít atyjának. Nem is tud teljesen nekifeküdni az iskolai munkának, és ez bizony meglátszik bizonyítványain. Pedig tanárai szeretik, és ő is hálásan emlékezik szigorú nevelőire, különösen Bertalan Alajosra, aki a természetrajz iránt keltett benne érdeklődést.

A könyvet és az irodalmat hamar és szinte ösztönösen szerette meg. Első nagy irodalmi élménye Petőfi volt. Gyermekkoráról szóló feljegyzései között ezt a találkozást tartja a legfontosabbnak. A harmadik osztály elvégzése után kerül a kezébe Petőfi. Nemcsak böngészik a könyvben, hanem elejétől végig ismételten elolvassa: nem tud betelni vele. Aztán tanulni kezdi. Könnyen megy és sokat megtanul belőle. Egy-két év múlva pedig már németre fordítgatja a kedvelt költő verseit. Aztán Vörösmarty és Arany munkái következnek. Különösen Vörösmartyt szerette: muzsikált a nyelve, zeneibb, líraibb, emelkedettebb volt, mint a valósághoz jobban hozzátapadó Arany. Osztálytársai regényeket olvasnak, némelyiknek még a «kötelező» is sok, és a próza is nehéz; neki az olvasmány elsősorban vers. (A magyar írók közül később is csak a költők érdekelték.) Még fel sem merült a hatodikos diák tudatában, hogy valaha is a spanyol nyelvvel és irodalommal fog foglalkozni, de máris megtörtént leendő munkásságához az alapozás, mintha csak tudta volna, hogy a versek szeretete és a költői nyelv mindenek fölé helyezése nélkül a spanyol irodalomban mozdulni sem lehet, és akinek füle süket a versre, az ott értékelni sem tud.

1876-ban felvételét kéri a piarista rendbe, s augusztusban búcsút mond szülővárosának. Vakációkban még vissza-visszatér Selmechányára, de a rokon kötelékek lassankint megszűnnek, s a meg-megisméltlődő búcsúkból végleges elszakadás lesz. Nemcsak Selmechtől szakad el, hanem ú Felvidéktől is. Mint tanár sem kerül a rend felvidéki iskoláiba sohasem, és még anyanyelvét is részben elfelejti. Tizenhétéves koráig jól beszél és ír tótul, a nyelvet később is megérti ugyan, de tót szóra már nem nyílik szája. Mikor néha a Felvidékre megy, már nem *haza* tér oda, hanem csak pihenést kereső vendég, aki a Tátra nyaralóhelyeit vagy a Vág völgye kedves városait látogatja. De öreg korában megegyszer megelevenednek gyermekkori emlékei. 1924-ben előadást tart a Szent Gellért Egyesületben a selmeci Kálváriahegy történetéről. Az öreg ember nem minden megindultság nélkül szemléli a múltból felmerülő képeket, amint képzeletben újra ott jár-kelel szülőföldjén. A régi ház, amelynek udvarán az első magyar szavakat tanulta pajtásaitól, a hegynek futó utcák, a templom, hová anyjával eljárógatott, a gimnázium, hová a bevándorolt cseh apa és a luteránus tót anya fia tízéves korában magyarnak íratja be magát, a dombok, hol első botanizálásait végezte és a Kálváriahegy, melyet annyiszor fölkeresett, hóna alatt kedves magyar költőivel, íme mind el nem múló valóságok, melyek láthatatlanul is vele voltak, és végig kísérték egész életén!

A novíciátusban új könyvek és új hatások várnak rá. Itt talál igazán önmagára. Különösen Váry Gellért promagiszter, a «soknyelvű piarista» van rá nagy hatással. Váry született magyar létére nemcsak latinul beszélt szépen, ami akkor

még nem ment ritkaságszámba, hanem folyékonyan olvasta a görögöt, kitűnően megtanult németül, franciául, olaszul, oroszul is, sőt beszélte az újjörögöt is. Körösi tőle kap francia és olasz nyelvtant. A tanulni vágyó novícius szinte mohón esik neki a két nyelvnek; játszva tanul, csak úgy ragad rá az idegen szó. Közben arra is ráér, hogy a klasszikus nyelvekben is alaposabbá tegye tudását, és pótolja a selmeci hiányokat. A kecskeméti stúdióban már kitűnő tanuló, latinból és görögből első az osztályban. A nyelvtanulást is folytatja: angolul kezd tanulni, s három-négy hét alatt annyira jut, hogy könnyen tájékozódik az új nyelvben. A buzgó tanulást megkönnyíti neki növendéktársa, Erdélyi Károly, aki szintén játszva tanulja a nyelveket. Körösit elsősorban a román nyelvek érdeklik, Erdélyi az északi germán nyelvekben mozog otthonosan. A jelesen letett érettségi vizsgálat után együtt kerülnek a nyitrai teológiára, majd két év múlva a budapesti tudományegyetem bölcsészeti karára. Kulhanek Albin ekkor változtatja nevét Körösi-re.

Körösitől mindenki azt várta, hogy szaktárgyait a filológia köréből fogja választani. Ő is gondolt erre, de mégis másképp határozott: a természetrajzot és a földrajzot választotta. Nemcsak a sok dolgozatjavításhoz nem volt kedve, mint később bevallotta, hanem egyéniségét sem tartotta mindenben alkalmasnak a nyelvek tanítására. «Úgy éreztem, hogy lényemből hiányzik a szigorúság, mely a nyelvek tanításához okvetlenül szükséges. Szerettem a nyelveket, talán sikeresen is tanítottam volna, és kedvet ébresztettem volna tanítványaimban is, de a következetes számonkéréshez kevés hajlandóság volt bennem. A természetet szerettem, diákkoromban sokat kóboroltam erdőn-mezőn, hegyen-völgyön, sokat botanizáltam, ásványokat gyűjtöttem, ezért lett belőlem természetrajz-tanár.»

A nyelvekkel azonban tovább is foglalkozik, főleg a román nyelvekkel. A franciát és az olaszt már jól megtanulta gimnazista korában, a spanyolra pedig a nyitrai teológián került a sor. Budapesten folytatja a megkezdett tanulást, és mivel az egyetemen spanyol nyelvet nem tanítanak, egy konzulátusi tisztviselőtől sajátítja el a helyes kiejtést. Az egyetemen szaktárgyain kívül rendszeresen hallgatja az olasz kollégiumokat, és mintha az olasz is szaktárgya lenne, félevenként lelkiismeretesen kollokvál. Diákkori próbálgatásaiból most már rendszeres gyakorlat válik: olasz költőket fordítgat magyarrá.

1883-ban kezdi meg tanári pályafutását Veszprémben. Itt ismét kedvező környezetbe kerül. Megismeri Jánosi Gusztávot, Tasso, Milton, Tennyson fordítóját, aki szívesen támogatja az idegen írókkal foglalkozó fiatal tanárt. Lévy Imre, a gimnázium akkori igazgatója, Veszprémi Közlöny cím alatt hetilapot szerkeszt. Itt jelennek meg Körösi első fordításai: olasz, spanyol, angol költők versei. De ez a munka egyelőre csak kedvtelés és erőpróba, most még egyformán vonzóknak talál minden megtanult nyelvet, nem állapodott meg egyik mellett sem. A fiatal tanárt elsősorban szaktárgyai érdeklik. Veszprémi és temesvári tanárkodása alatt természetrajzi és földrajzi értekezéseket ír az értesítőbe és a helyi lapokba. A nyelvek nála azt a szerepet töltik be, amit másnál a zene: nemes szórakozást keres bennük.

1891-től Budapesten tanít és egymásután megírja tankönyveit. Három részből álló földrajza az első képes magyar középiskolai földrajz. Könyvének nemcsak a képek váltak javára, volt egyéb érdeme is. Körösi földrajzat szívesen tanultuk, mert nem volt száraz, rendszerező és tudományoskodó. Igazán *föld-rajz* volt: a táj és a természet szeretete beszélt a diákhöz minden lapjáról. Csak ismereteket akart közölni, de amit írt, azt szívvel is írta. A gyermek kedélyét is érdekelte, amit mond: nevelve tanított. (Belőle tudtuk meg, hogy az Alföld homokja a világ legjobb

homokja!) Körösi földrajzai a megsóhajtott könyvek közé tartoznak, melyekből már alig maradt egypár hírmondónak a magyar iskolákban.

Tankönyvei megírásával el is végezte azt, amivel szaktárgyainak tartozott. Főstudiumának már a hispanológia művelését tekinti. Résztvesz ugyan még egy iskolai atlasz szerkesztésében, de ezután e nemű tevékenysége is spanyol munkásságával függ össze. Így a Magyar Földrajzi Társaság kiadványain felülvizsgálja a Spanyolországra vonatkozó adatokat, a Spanyol Földrajzi Társaság pedig megküldi neki kiadványait a magyar vonatkozások ellenőrzésére és helyesbítésére.

Iskolai működésén alig lehet észrevenni, hogy miféle ismeretkör áll a tanár szívéhez közel, csak ritkán szentel egy-egy órát a spanyoloknak. Pedig a diákok tudnak tanáruk tudományos működéséről és szívesen vennék, ha minél több felelés elmaradna a spanyoltárgyú kitérések miatt. Körösi azonban nem siet kielégíteni a diákok «érdeklődését». Ez a tartózkodása tekintélyét növeli, pedig a jószívű tanár igen enyhén kezeli a tárgyat. Igényeit mérsékli, és ha baj van, akkor is csak fenyeget, de sohasem fenyít, vagy büntet. Diákokkal szemben nem volt közlékeny természetű, de érettségi után sem felejtett el senkit tanítványai közül, és semmikép sem maradt volna el az érettségi találkozóról. A budapesti találkozóknak negyedfél évtizeden keresztül ő volt legtöbbször látott alakja.

Műfordításai veszprémi tanársága óta gyűlnek fiókjában, s egyre több lesz közöttük a spanyolból készült átültetés. A kilencvenes évek elején levelezni is kezd spanyol piaristákkal (Vinas Tamás, Carlos Lasalde), és érdeklődése egyre jobban a spanyol irodalom felé fordul. Itt szűz terület vár rá. Hispanológusunk nincs. Egyetemeinken a spanyol nyelvet nem tanítják. A magyar közönség nagyon keveset tud a spanyol irodalomról. Györy Vilmoson kívül nincs számottevő munkása a műfordításnak sem. Kedvét az is fokozza, hogy a spanyol piaristákban kitűnő és önzetlen segítőtársakra talál. Kezdi tehát behatóbban tanulmányozni a spanyol irodalmat. Elsősorban az újabb írók érdeklik, főként a költők.

Ennek az érdeklődésnek eredményeként egy sor írói arcképet ad ki. *A XIX. század spanyol költői* című tanulmány-kötetében (1893) Quintana, Espronceda, Zorrilla, Campoamor, Núñez de Arcé, Ventura Ruiz Aguilera és Belmonte Müller költészetét mutatja be a magyar közönségnek. Csupa nálunk ismeretlen név és a maga egészében új világ, amit ebben a könyvben az olvasó talál. Más írórsorok, más látásmód és mondanivaló, más irodalmi éghajlat, mint nálunk. Ami a magyar szerzőt illeti, nem Péterfy-féle esszéíró. Tanulmányai inkább az akkor divatos «X. Y. élete és művei» jellegű egyszerűbb ismertetések receptjét követik, de bemutatkozásnak és tájékoztatónak ez az «arcképcsarnok» megfelelt. Két év múlva jelenik meg nagyobbszabású antológiája, *A spanyol költészet gyöngyei* (1895). Ez a versgyűjtemény ad elsősorban ízelítőt a magyar olvasónak a spanyol költészet jellegzetes tárgyairól, tartalmáról és belső világáról. A versek nagyjából lírai jellegűek. Ezt a kötetet kiegészítette az elbeszélő költemények gyűjteménye, a *Spanyol téli esték* (1902). Külön kötetben adja ki még a nálunk is ismert spanyol Heine-követő Gustavo A. Becquer dalait és meséit (1902). A spanyol regényirodalmat fordításai között José Maria Pereda *Az apja fia* című regénye képviseli (1907).

Ez a műfordító korszak körülbelül tíz évig tartott, és Körösi nevét itthon is, meg Spanyolországban is ismertté tette. Nálunk egyelőre még csak a *műfordítót* látják benne. Az akkori nagy fordítási lázban is, mely elsősorban a klasszikus francia, angol, német és orosz művekkel látta el a magyar olvasóközönséget, feltűntek Körösi spanyol fordításai: az új hang és az új világ méltánylásra talál. A közölt

szövegeken azonban érezhető, hogy a fordító nem vérbeli költő, és átültetései nem versenyezhetnek a tüneményes verselésű spanyol eredetiekkel; ízlése sem mind g biztos a fordításra szánt darabok kiválogatásában. A köteten bizonyos egyhangúság is terjeng; bajos is annyiféle verset egyforma ihlettel és beleérzéssel fordítani. Ezért aztán könnyen elsikkad a spanyol szerzők egyénisége, és a versek közül sok Körösi-arculatot ölt magára. A fordítót nyelvérzéke is cserben hagyja néha: Bajza-féle szóösszetételek ötlenek fel a sorok közt, vagy olyan szócsonkítások és összevonások, melyeket magyar író a XIX. század végén már nem használhat. De néha váratlanul úgy nekiered a vers, és oly simán folynak a könnyen perdülő rövid spanyolos sorok, hogy a Csongor és Tündére gondolunk. Így csak az fordíthat, akinek elmúlhatatlanul fülében csengenek Vörösmarty zenélő sorai I

Van azonban ezeknek a fordításoknak olyan jelentőségük is, melyhez szó nem fér. Ebben a kétszáz versben mutatkozik be nálunk először, mint valami nagy mozaikképben, a spanyol világ a maga gazdagságában, úgy amint az idők folyamán kialakult. Ezek a szemelvények hatalmasan kiegészítik azt a képet, amelyet addig Cervantes és Calderón néhány darabja alapján a spanyolokról magunknak alkotunk. Felvonulnak előttünk a spanyol hősök és a harcias mórok, szentek és könnyelmű úrfiak, compostelai zárandoklatok és a tereken táncoló *gitanák*; látjuk a patinás városokat, a kolostorok és az alkazárok életét, az ősi tornyok, a városkapuk és kőcímerek nagy múltú népét. És hányféle változatban jelenik meg, mintha önálló szereplő lenne, maga a spanyol táj is a viharos baszk tengertől a déli pálmás partokig, a kasztíliai síkságtól a *sienák* vad sziklájáig! S micsoda hangulat árad ezekből a versekből még fordításban is I Mikor a grandokról olvasunk, Velasquez ragyogó színeit érezzük a képen, a sokszor megénekelte Toledo látomássá lesz, és fölötte Greco zöldesen fénylő ege világít, a nép meg Goya vaskos realizmusával áll elénk.

Tehát idehaza az új területen dolgozó műfordító tűnik fel Körösi személyében, akinek fordításaiban egy ismeretlen irodalom új színei jelennek meg. Spanyolországban többet jelent a neve. Az új *hispanofilt*, a spanyol kultúra új önzetlen munkását üdvözik benne. Körösi ekkor már a spanyol piaristák révén több íróval és tudóssal is levelez, akik érthető örömmel és érdeklődéssel vesznek tudomást működéséről. Nem utolsó sorban nyeri meg tetszésüket a sok kifogástalan spanyol-sággal írt levél és a levélíró vonzó egyénisége. Az írók sorra megküldik neki munkáikat, és szívesen szolgálnak adatokkal és anyaggal további munkásságához. Sőt be is számolnak a «hispanofilo hungaro» működéséről lapokban, folyóiratokban és irodalmi társaságok gyűlésein.

Nem marad el a hivatalos elismerés sem. Körösi 1899-ben a Spanyol Királyi Akadémia levelező tagja lesz, 1902-ben pedig XIII. Alfonz király a madridi Spanyol írók és Művészek Társaságának ajánlására a XII. Alfonz-rend tisztí nagykeresztjét adományozza neki. Idehaza is ekkor kezdenek rá jobban felfigyelni. Leveleket kap az ország különböző részeiből; spanyol irodalommal foglalkozó emberek kérnek tőle tanácsot, eligazítást, szakvéleményt. Érkeznek levelek külföldről is: Németországból, Svájcból, Franciaországból kap műfordításokat elbírálásra, vélemény nyilvánításra.

De *irodalmi levelezésének* zöme Spanyolország felé irányul. A legsűrűbben *Caspar Núñez de Arcé* spanyol akadémikus levelei érkeznek. Núñez de Arcé Körösi első méltányolója Spanyolországban, és a magyar hispanológus kitüntetését is ő szorgalmazza legjobban. Körösi a századvég e divatos költőjének több művét fordítja magyarra, és amikor 1903-ban a készséges barát meghal, koszorút helyeztet

ravatalára. Az óriási pálmakoszorút, melyért 350 pezétát fizetett, külön kocsi viszi a temetési menetben.

Számos levelet vált *Diego W. de Lecuna* gazdag santanderi bibliofil is, aki érdekes irodalomtörténeti adatokat, kódexeket és spanyol könyvritkaságokat tartogat számára, és ismételten meghívja vendégszerető házába. Lecuna nemcsak szülőföldjét, Cantabriát akarta volna Körösinek megmutatni, hanem felajánlotta kitűnő összekötéseit is. Rokonságban volt Xavéri Szent Ferenc és Loyolai Szent Ignác családjával, barátai közt sok író és arisztokrata is volt.

Évekig levelez *Benêt R. Barrios* barcelonai orvossal katalán irodalmi kérdésekről. *Juan Luiz Estelrich* cadizi tanár pedig maga keresi fel levelével a már ismert nevű hispanológust. Ennek a levelezésnek értékes eredménye lesz az első spanyol Petőfi-fordítás.

Köröséhez spanyolországi barátai: akadémikusok, írók, politikusok, közéleti emberek többszáz levelet intéznek, és gyakran hívják Spanyolországba. Számos meghívást kap Madridba, Barcelonába, Santanderbe, a Baleárokra, Cubába. De Körösi nehezen mozdul ki hazájából. Legtöbb barátját sohasem látja, csak Barrioszal találkozik, aki 1909-ben eljön hozzánk a budapesti orvoskongresszusra. Körösi több estét tölt együtt a spanyol orvosokkal, és maga mutatja meg nekik fővárosunk szépségeit.

Egyéb külföldi levelezésében még két fontosabb csoport van: Fastenrath János és De la Salle de Rochemaure herceg levelei.

Fastenrath János kölni hispanológus volt, aki az ősi provencei és katalán költői versenyek (juegos florales, jochs florals) mintájára meghonosította a német virágjátékokat (Blumenspiele). Ezeket a kölni virágjátékokat Körösi is támogatta spanyol és német nyelvű verseivel, melyek a kölni virágjátékok évkönyveiben meg is jelentek, de ő maga sohasem utazott el ezekre a költői versenyekre, hiába hívta baráti leveleiben évről-évre Fastenrath. Körösi a kedves meghívásokat egyszer aztán egy láda dörgicsei borral viszonzta. Fastenrath buzdítására 1907-ben Pozsonyban is kísérletet tettek a virágjátékok meghonosítására. Ennek a vállalkozásnak mecénása Komlóssy Ferenc pozsonyi nagyprépost volt. A pozsonyi költői verseny nem sikerült, mert nem volt gyökere, úgy mint a barcelonainak és provenceinek, vagy a kölninek, mely a Minnesangot akarta felújítani. Körösi feljegyzése szerint a pozsonyi kísérlet «csinálmány» volt, melyen csak műkedvelő költők és egy-két pesti újságíró vett részt.

Körösí a pozsonyi virágjátékon ismerkedik meg *De la Salle* herceggel, aki szintén spanyolbarát íróember volt. A herceg később kétszer is ellátogat Budapestre, és 1909-ben előadást tart a Szent István-Társulatban II. Szilveszter pápáról. Budapesti látogatásai alkalmával Körösi volt a herceg kalauza. Ettől kezdve sűrűn leveleznek, s Körösi több meghívást kap a hercegtől Franciaországba, hogy a provanszál nyelvet a helyszínen tanulmányozhassa. De Körösi a meghívások elől most is mindig kitér.

1910 körül már több spanyol lap munkatársa, de hazai újságokban és folyóiratokban is szívesen foglalkozik spanyolországi eseményekkel, irodalmi kérdésekkel. Tanulmányait kiterjeszti a portugál, katalán, baszk és a provanszál nyelvre is. Ritka nyelvismeretét gyakran igénybe veszik a különböző minisztériumok. Nem csoda hát, hogy mikor jórészt az ő működése nyomán felmerül egy spanyol tanszék felállításának kérdése, elsősorban őrá gondolnak. 1912-ben kap megbízást a budapesti tudományegyetemen a spanyol nyelv tanítására. Gondolkodik, hogy elfogadja-e a lektori meghívást. Mert nincs doktorátusa, az örökös lektorság pedig nem

nagy kitüntetés a spanyol akadémia tagjának. Meg nem is nagyon bízik abban, hogy nálunk egyhamar sor kerül rendes tanári tanszék felállítására. Mégis vállalja a megbízást, de a doktori oklevél megszerzésére is gondol.

1914-re elkészíti doktori értekezésnek szánt dolgozatát (*Egy magyar királyleány története*). Ebben az «Istoria de la fila del rey Dúngria» címen fennmaradt katalán-provencei legenda eredetét igyekszik kideríteni, elemzi a legenda nyelvét és magyar fordítását adja. A szigorlat mégis elmarad, mert vitás, hogy ki fogadja el a dolgozatot: spanyol tanára nincs az egyetemnek, a francia filológia körébe pedig nem tartozik a dolgozat. A közben kitört világháború aztán végleg meghiúsította Körösi terveit. Többet nem is foglalkozik a dologgal. De lektori működése mellett tovább is kitartott, és ebben a minőségben oly tekintélyre tett szert, hogy némelyik egyetemi tanárnak is becsületére vált volna. Sőt vállalja munkaköre kibővítését is; 1922-től a közgazdasági egyetemen is tanítja a spanyol nyelvet. Tanítványa természetesen nem sok akad, de a félévenként összeverődő 10-12 hallgatóját a spanyol irodalom lelkes barátaivá tudja nevelni, mert nemcsak nyelvmesterként működik, hanem irodalmi kérdésekre is kitér.

Tudományos foglalkozásának legszebb eredményét éppen akkor éri el, mikor a világháború miatt minden spanyol összeköttetése megszakadt. Érdeklődését ebben az időben Cervantes köti le, és az 1918-ban megjelent *Cervantes élete és művei* című tanulmányában egy megtalált eredeti arckép alapján azt igyekszik igazolni, hogy a kalandos életű regényíró Don Quijote arcvonásaiban önmagát ábrázolja, és a *búsképű lovag* jellemzésében is saját egyéniségének mását adja. Felfedezését a háború után Spanyolországban is ismerteti, és felfogását spanyol és portugál irodalomtörténészek is elfogadják (*Il Figueiredo*, El Debate 1928. január 28). A madridi Plaza de Espanán felállított Cervantes-émlék Don Quijote alakja is igazolja a «Körösi-tétel» elismerését.

Milyen sokra értékelte ezt a «felfedezését!» Egész munkássága koronáját látta benne, és szinte gyermeces örömmel élvezte a dicsőséget. Mi ennél fontosabbnak tartjuk, hogy néhány tucat embert megtanított spanyolul olvasni vagy beszélni.

1920-ban a magyar kormány szervei több idegen államban mozgalmat indítanak a háborúokozta nyomor enyhítésére. Körösi a spanyolországi akcióba kapcsolódik bele, és a kormány megbízza a Madridban működő bizottság vezetésével. Szívesen vállalkozik rá: végre szeretett spanyoljai közé mehet I 1921 januárjában indul Parison és Barcelonán át Madridba és öt hónapot tölt spanyol földön, nagyjából a fővárosban. Kissé idegen világban érzi magát: régi barátai már nem élnek, az új írókat alig ismeri. De a Spanyol Királyi Akadémia tagjának még sok ajtó megnyílik. Fogadja őt a király, az anyakirályné és több számottevő ember. Körösi a magyar ügy támogatását kéri mindenütt. Hogy az akcióval kapcsolatos képkiallítás és vásár keveset jövedelmezett, az nem Körösi hibája, az erkölcsi siker azonban személyes érdeme. Ennek a sikernek megkoronázása volt a Cervantesről tartott előadás a madridi Ateneóban 1921. április 12-én. A termet zsúfolásig megtöltötte a közönség, több jeles író és akadémikus is eljött. Körösi boldog volt, hogy a gyűlés elnöke be sem mutatja a megjelenteknek: hiszen őt itt mindenki ismeri! A másnapi apók bőven ismertetik az előadást, és Körösit «el primer hispanófilo de la Europa orientálnak nevezik, adatokat közölnek hispanológiai munkásságáról, és szólnak a spanyolországi *Pro Hungaria* mozgalomról, melynek Körösi az elnöke.

Körösi spanyolországi tartózkodása idején a magyar ügynek még más szol-

gálatot is tett. Ez az év a Petőfi-centenárium esztendeje, és Körösi ismét sokat tehet, hogy kedves költőjét a spanyolokkal megismertesse. Erre az első kísérlet még: 1907-ben történt. Ekkor értesül Juan Luiz Estelrich tanár leveléből, hogy Petőfiről a puszta néven kívül szinte semmit sem tudnak Spanyolországban. Sebtyben egy kisebb tanulmányra elegendő anyagot gyűjt össze és hét verset is lefordít prózában. A tanulmány vázlatát és a prózai fordítást elküldi Estelrichnek, rábízva a verses átköltés munkáját. Így jelenik meg a *Revista Contemporanea* 1907. júniusi számában az első spanyol Petőfi-ismertetés és a hét vers fordítása. Ugyancsak Körösi ösztönzésére jelennek meg még ebben az esztendőben az első katalán Petőfi-fordítások is; mindössze két vers Angel Guimerától. 1921-ben Enrique Diez Canedo költő és irodalomtörténész már egész antológia kiadására vállalkozhat. Gyűjteménye 38 költeményt tartalmaz hét fordítótól. A kötethez Körösi írt előszót. Ugyanakkor még egy Petőfi-fordító kéri Körösi segítségét: P. José Olea madridi piarista, aki magyar rendtársa prózai tolmácsolása alapján vagy 40 darabot foglalt versbe 1922-ben, 1923-ban pedig a madridi piarista diákszövetségben ünnepélyt rendezett Petőfi emlékére. Körösi később idehaza a Petőfi-Társaságban számol be a magyar költő spanyolországi kultuszáról.

Körösi csaknem félévi távollét után tér vissza hazájába, hogy a nagy benyomások hatása alatt frissült erővel folytassa újra kedvelt stúdiumát. A gimnáziumban 1920 óta csak néhány órában tanít, s így minden ideje a spanyol ügyé és irodalomé. Rövid időre a műfordításhoz is visszatér. Valamikor Endrődy Sándor hívta fel figyelmét a spanyol drámára; le is fordított két Calderón-darabot (*A csodatevő mágus*, *Hangos titok*) és egy darabot Lope de Vegától (*Esti csillag*). Most előveszi és átdolgozza régi munkáit, de a darabok előadására nem kerül sor.

Levelezését is folytatja, de már lassúbb ütemben, mint a háború előtt; kortársai megfogyatkoztak, az újabb nemzedékkel pedig nem tudja magát megértetni.

Körösinek ebben az időben nem is a műfordítás és a levelezés elsőrendű gondja, hanem a spanyol irodalomtörténet. Többévtizedes munkálkodásának eredményeit most ezen a területen akarja gyümölcsöztetni. Már annakidején munkatársa volt a Révai-lexikonnak, most pedig a Dézsi-féle Világirodalmi lexikon számára dolgozza fel a spanyol, portugál és katalán címszavakat. Közben több hosszabb-rövidebb tanulmányt is ír, és előadásokat tart irodalmi társaságokban meg a rádióban.

De ezek az előadások és tanulmányok csak egy nagyobb szabású munkának morzsái és részleteredményei: előkészítő munkálatai a *Spanyol irodalomtörténet*-nek, melyet élete főművének szán. Hatvanhét éves, mikor a könyv megírására vállalkozik, de még mindig olyan könnyen és annyi kedvvel dolgozik, hogy két év alatt elkészül vele (1930). Ez a 450 lap az első magyar nyelven megjelent spanyol irodalomtörténet. S ha magán viseli is az első kísérlet nyomait, Körösit elismerés illeti, hogy megírta: tartozott ezzel a magyar tudománynak. Mert nemcsak elvégezte az úttörés munkáját, hanem azzal is megkönnyítette a nyomába lépők feladatát, hogy művéből kiderülnek a spanyol irodalomtörténet számunkra való megírásának problémái.

A spanyol irodalom külön világ, sőt *különös* világ, melynek megértéséhez eddig nem szoktatott hozzá bennünket senki; nem is lehet megérteni a nálunk úgy ahogy ismert német vagy a francia és angol irodalom szempontjai szerint: a spanyol irodalom nem tűr meg semmiféle idegen kaptát. Műfordítások is alig segítenek hozzá közelebb, csak maga az eredeti nyelv. De még az sem elegendő: népismeret, történelem, tájismeret is kell a teljes megértéshez. E szükséges «háttér» nélkül csak

sejtéseink lehetnek róla, de nem érezzük nagynak, pedig a spanyol irodalom az nagy és erős. Azok közé tartozik, melyek sokkal kevesebbet kértek másoktól, mint amennyit adtak a világnak. Tehát ugyancsak egyéni arculata van. Aki a spanyol irodalom történetének megírására vállalkozik, annak ezekre a jellegzetességekre és néha különbségekre folyton rá kell mutatnia, és gyökerét a spanyol lélekben meg kell keresnie. Körösi könyvének egyik szembeötlő érdeme, hogy ezt a *más* világot lépten-nyomon sejteti velünk. Íme könyvéből néhány «spanyolosság» mutatóba:

A spanyol irodalom zöme vers. A vers náluk a XIX. századig kelendőbb, mint a próza. (Lope de Vega húszmillió verssort írt!) Ezért oly utolérhetetlenül tökéletes a spanyol verselés, és kényes és igényes a spanyol fül. Heine követőinek dalait *sóhajocskáknak és tyúkszárnyalásoknak* nevezte a bravúros verseléshez szokott spanyol kritika. Nálunk csak egy mű van, mely a legnagyobb spanyol versekkel rokon: a Csongor és Tünde. Sejthetjük, hogy micsoda nyelvtudást és verselést kíván a spanyol a költőtől! És ezt a kettőt még előbb, mint a legragyogóbb gondolatokat!

De a *gondolatot* és a *szellemességet* sem veti meg a spanyol irodalom. Ez a nép filozófus, pedig nincsenek filozófusai: maga a nép filozofál közmondásaiban, kóperegényeiben, drámáiban, meséiben. Ennek a bölcseségnek édes testvére a humor. Az igazi spanyol művet nem is jellemzi tragikus világszemlélet vagy könnyelmű életfelfogás, hanem a *bölcs humor*. S ez már a címekben is megnyilvánul. (Peseda egyik elbeszélésében az agglegény-állapot ellen harcol; a novella címe: *El buey suelto* – A Tiiagányos ökör.) Nemcsak Cid a spanyol nemzeti hős, hanem Don Quijote is! Nagy nemzet az, mely a *búsképű lovag*-ban mer magára ismerni.

A spanyol irodalom hagyományos tárgyai a mi irodalmunkban sem ismeretlenek (becsület, hűség, lovagiasság, nagylelkűség, igazságosság, vallásos érzés), de itt minden a *szertelenségig* van felfokozva, mintha ez az ország az erények megszállottjaival volna tele; s éppen ez a felfokozottság teszi irodalmukat oly erősert nemzetivé. Mertek maguknak írni és nem a nagyvilágnak. Ez az erős nemzeti vonás tette lehetővé, hogy oly keveset engedtek maguk közé idegenből: a klasszikusokon, arab szólásgyűjteményeken, Dantén kívül alig valakit.

És még valami jellemzi a spanyol irodalmat: nagyjai akár papok, akár nem, egyben teológusok is, akik a katolikumot a művészi alakítás igen fontos elvének tartják. A spanyol dráma végén nem fogynak el a szereplők, mint Shakespeare tragédiáiban, s végső szavuk nem a «nincs a teremtésben vesztes, csak én», mert a spanyol dráma inkább a megigazuló, mint az összeroppanó emberek története. Ez a *katolikus világézés* éppen a spanyol irodalom virágzását jellemzi, de még a XIX. században is akad író, Balmes, aki a *Summát* betéve tudja. És ha a forradalmaktól megkótyagosodott újabb korok és írók engednek is ebből a szellemből, egyből még mindig nem engedhetnek: frivol, ledér, szemérmetlen nem lehet a spanyol író, mert az olvasó elutasítja. A spanyol monda Don Jüanja nem az a lelke mélyéig érzéki és felelőtlen világfi, akinek mi nem spanyol felfogás szerint képzeljük!

Íme néhány tanulság, amit az olvasó feltétlenül hálásan vesz tudomásul Körösi könyvéből. Sajnos, az egykorú kritika ezt az *egész művön* végigvonuló és következetesen érvényesülő szempontot nem vette észre, vagy legalábbis nem méltányolta. Az egész helyett a könyvrészleteit vizsgálta, és írói fogyatkozásaiba kötött bele. Bizonyára annak az újabb és egyre jobban terjedő kritikai «módszernek» alapján, mely a tudományos könyveket nem olvassa végig, hanem csak «stichpróbákat» végez, és ennek alapján ítél. Pedig nem lehet az rossz könyv, amely ennyit is meg

tud sejtetni a spanyol irodalom rengetegéből és ugyancsak önálló elvű világából. Igaz, a könyv egyenetlenül van megírva. Néha épen a nagyokról írt lapok nem elégítenek ki: kevés és nem a legfontosabb, amit róluk mond; máskor meg jelentéktelenebb kedvenceknél is hosszasan időz. A megformálás sem a legművészebb: hiányoznak a belevilágító mondatok. Viszont ugyancsak megtalálja a szavakat, ha valakit sommásan kell elintézni. (Ilyen helyeken mintha tanári gyakorlata is érvényesülne!) Legjobban azt sajnáljuk, hogy Körösi nem volt sem filológus, sem igazi író: csak a spanyol nyelvet tudta, de a szavak zamatát nem érezte; és semmikép sem volt filozófus elme, ezért nem tud pl. mit kezdeni Cervantes-kutató létére Unamuno pompás Don Quijote-könyvével. De irodalomtörténetét azért sem írhatta meg jobban, mert nem élt eleget Spanyolországban: nem ismerte eléggé a spanyol népet és a spanyol földet, a teljes spanyol életet. Ezért érezhetjük könyve elolvasása után, hogy a spanyol irodalom mélyeit amúgy igazában nem jártuk meg vele. De ez talán nem is lehetett célja az első *nekünk* írt spanyol irodalomtörténetnek.

A könyv egyik magyarul is tudó spanyol bírálója nemzetközi viszonylatban is jelentősnek mondja Körösi irodalomtörténetét. Ez a megállapítás csak az udvariaskodó idegen ember túlzása, de számunkra bizonyára becses az az első útikönyv, mellyel a spanyol irodalom rengetegének nekivághatunk. Öserdőben ugyan nem sokra megyünk az útikönyvvel, de mégis meghallgathatjuk annak a szavát, aki már előttünk járt ott, és színes elbeszéléseivel bennünk is lödvet ébreszt a próbára, és legalább vázlatosan ismerteti azokat a csapásokklf amelyeken táj ékozódhatunk.

Irodalomtörténete záróköve volt Körösi tudományos munkásságának. Nagyobb vállalkozásba már nem kezd, csak egy spanyol nyelvű történeti tanulmányát fejezi be. A középkori ellenállási jog történetével foglalkozik az Arany rulla és a Magna Charta alapján, belevonva vizsgálódásai körébe az aragóniai és a mallorcai rendek kiváltságait is. (*La Magna Carta, La Bula Aurea, los Privilegios de Aragon y Mallorca y el jus resistendi en edad media.* Palma de Mallorca, 1932.) Még tanulmányán dolgozik, de figyelmét már a spanyolországi politikai események kötik le. Az 1931-es kormányváltás szinte önérzetében sérti, de bízik benne, hogy a sokféle válságon átment ország most is önmagára talál. És mikor egész Európában felháborodást kelt a spanyolországi egyházüldözés, eljár a Magyar írók Pázmány Egyesületénél a tiltakozó gyűlés megszervezése ügyében. Az El Debate beszámol a gyűlésről, és Körösi ismeretlen emberektől kap köszönő leveleket.

Komoly pihenésre még nem gondol, sőt érdeklődése új terület felé fordul: Spanyol-Amerika íróival kezd foglalkozni. Ruben Dario nicaraguai költő verseit fordítja, s tanulmány keretében székkfoglaló előadásnak olvassa fel a Petőfi-Társaságban. 1933-ban pedig kibővítve elküldi ugyancsak székkfoglalóul a Mexikói Irodalmi Társaságnak. Nevét most már nemcsak a tengeren túli latin államokban ismerik, hanem tudnak róla Észak-Amerika hispanológusai is, így kap meghívást az Egyesült Államokba előadások tartására.

Utazásra most már még kevésbé gondol, mint valaha. A hetvenötéves ember naplóját írja, levelezését, kéziratait rendezgeti. Ekkor készült feljegyzéseiből pontosan értesülünk, hogy hány magyar, hány spanyol nyelvű cikke jelent meg, és megtudjuk azt is, hogy több mint húsz cikket közöltek róla a spanyol lapok és folyóiratok. Főleg a spanyol lapok közleményeit tartja számon. Minden reggel az elmaradhatatlan El Debate lepedői hevernék előtte és a frissen érkezett spanyol levelek. Látogatóival is Spanyolországról beszélget legszívesebben. Aztán meg-

mutogatja spanyolországi emlékeit, kitüntetéseit és a spanyol irodalmi társaságok különleges jelvényeit. Nem érdektelenek a tagsági oklevelek sem; öreg korára egész gyűjteményre tett szert belőlük. Tagja volt majdnem minden számottevőbb spanyol irodalmi társaságnak, több latin-amerikainak is. A Sevillai Akadémia tudtán kívül választja tagjai közé 1901-ben. Körösi csak három évtized múlva vesz róla tudomást a sevillai tudós társaság 1901-es évkönyvéből.

A külföld utolsó kitüntető elismerése ugyanattól a Spanyol Királyi Akadémiától várt rá, amely először ismerte el érdemeit. Mikor 1905-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem alapításának háromszázéves fordulóját ünnepelte, a Spanyol Akadémiát a budapesti spanyol követ és Körösi Albin képviselte az ünnepségeken. Életének legboldogabb napja volt talán, mikor a hazai és külföldi egyetemek és akadémiák képviselőinek színes menetében ő is ott haladhatott feldíszítve kitüntetésekkel és a spanyol akadémiák nálunk ismeretlen jelvényeivel. Szép bearanyozása volt ez a nap alkonyuló életének!

Hetvenhatéves, de még mindig szívesen áll rendelkezésre, ha spanyol ügyről van szó. Élete utolsó esztendejében egy magyar-argentín társaság szervezésén fáradozik, s utolsó levelezése egy beadvány támogatása volt a székesfőváros polgármesterénél. Azt kérte, hogy a négyszázéves fennállását ünneplő Buenos-Airesről utcát vagy teret nevezzenek el Budapesten. 1936. március 28-án értesíti az argentinai főkonzult a Közmunkatanács biztató ígéretéről, de az ügy végleges eldőlését nem volt ideje megvárni, mert április 8-án rövid betegeskedés után meghalt. Ravatalán ott volt a spanyol követség koszorúja is.

Halálának híre eljut a forrongó Spanyolországba is. A lapok forradalmi hangulatú cikkek és aggasztó hírek szomszédságában búcsúznak Spanyolország melegszívű barátjától.

* * *

Körösit már tíz évvel halála előtt, 1926-ban *Spanyolország kultúrkövetének* nevezte az El Debate egyik cikke. Méltán adhatták neki ezt a címet, mert egy egész spanyol követség sem lett volna képes annyit elérni és olyan tekintéllyel képviselni hazája kultúráját, mint Körösi tette. Megtanulta nyelvüket, és nemcsak másokat is megtanított rá, hanem fél évszázadon keresztül legfőbb törekvése az volt, hogy hirdesse a spanyol kultúra értékét és felsőbbrendűségét. Ennek a munkának elismerése volt a sok kitüntetés és megtisztelés. Megértjük a spanyolokat. Mi is ünnepeink és megbecsülnők azt az idegent, aki irodalmunk tanulmányozásába elmélyedve újat tudna mondani Toldiról és Zrínyi vitézeiről.

Mi benne az *első magyar hispanológust* látjuk. Pályája kezdetén műfordító volt. Ez a munkássága már a múlté: fordításai még olvashatók, de menthetetlenül elavultak. Hiszen még a legjobb fordítás is csak egy-két nemzedéknek készül: ha nyelve megfakul, a múlté lesz és csak újabb átültetés találja meg az utat az olvasóhoz. (Lásd a német Dante-fordítások hosszú sorát!) Csak Pázmányok, Vörösmartyk, Aranyok és Babitsok fordításai állnak ellen az időnek. De ez kivétel. Mert a legnagyobbak műveit legtöbbször közepszerű tehetségek szokták tolmácsolni, a fordítások nem remekek, csak déréit művek szoktak lenni. Körösi ezt a fokot a *Spanyol költészet gyöngyei* és a *Spanyol téli esték* néhány darabjában éri el.

Körösinek nagyobb érdeme az, hogy életművével egyszersmindenkorra *felhívta a figyelmet a spanyol irodalom értékére*. Az olvasókét is és az írókét is. S kár, hogy inkább csak az irodalomra és nem külön nyomatékkal még a nyelvre is. Mert elmaradtunk mind a kettőben mi olvasók is, de íróink is.

Don Quijotét gyermekkorunk kivonatos kiadásából ismerjük, de nevét sem tudjuk helyesen kimondani, csak franciás olvasással. (Manapság sok gyermek idáig sem jut el: a Don Quijote, a Robinzon és a Gulliver már nem «kötelező» gyermek-olvasmányok.) Calderón nevét diákjaink egy nálánál sokkal jobban ismert hazai látszerész cég hasonló hangzású nevével cserélik össze. Lope de Vegáról azt tanultuk, hogy vagy kétezer darabot írt; nem értettük ezt a megdöbbenő termékenységet Shakespeare harminc-egynéhány darabja mellett, és látatlan is kétségbevitük értéküket. Mit ismertünk még meg a spanyol irodalomból? Echegaray nevét és néhány drámájának címét. Ez az egyetlen név és néhány cím képviselte a modern spanyol irodalmat. Az utóbbi évek dobták közénk Ortega y Gasset nevét. Akik olvasták is nálunk ismert könyvét (*Tömegek lázadása*), azokat is zavarba ejti a két név közti ípsilon. Körülbelül ennyit tudunk a spanyol irodalomból. S ha néha egy-egy lelkesebb tanárunk behatóbban foglalkozott az ((ismeretlen) spanyol irodalommal, melyet egyébként kurtábban szoktak elintézni, mint a hindu eposzokat, az volt első és utolsó leckénk ebből a stúdiumból.

De írástudóink sem álltak sokkal jobban. A romantikusok sejtették, hogy a spanyol szellem alkotásai aranybányával érnek föl (Bajza a «calderoni elme lobbogásá»-ról beszél), de utánuk hosszú szünet következik, sőt tulajdonképpen nincs is tovább. A Nemzeti Színház néha műsorára tűz egy-egy spanyol drámát, de ezek a színházi napok nyom nélkül elmúlnak. Még Babits is bevallja az *Európai irodalom történetében*, hogy a spanyol írókhoz nem tud kellőképpen hozzászólni, mert nem ismeri a nyelvet. Ő, a legműveltebb modern írónk is a latin, a görög, a német és az angol után megállt a franciánál és az olasznál sa szavak e nagy ínyesmestere öregkorára csak homályosan sejtí, hogy mennyit vesztett a spanyolban. Költőink között szinte magányos spanyolunk Harsányi Kálmán. A mi íróink Itáliára néztek és oda jártak, pedig ezt nem az olasz irodalom kedvéért tették: közel volt, vonzotta őket az antik és a keresztény Róma, a reneszánsz Rómája és a művészetek meg a hangulatok Itáliája. Olasz írótól igazán csak egytől tanulhattak volna: Dantétól. De vajjon hány magyar író jutott az ő közelébe Aranyon és Babbitson kívül?

A németek a XVII. századtól kezdve csodálói a spanyol szellemnek és irodalomnak. És a csodálok élén Goethe halad. És hogy mennyire van szemük a spanyol világ értékeinek felfedezésére, arról meggyőzhet minket *A. Stolz* útirajza (*Spanisches für die gebildete Welt*). A kalandozó magyarság annakidején megállt a Pireneusok lábánál; azóta is ritka az odavágyódó magyar. Pedig ha másként történik, talán eddig még ismeretlen színek is villódnak, és mélyebb tüzek is lobognak a magyar költők remekeiben.

Valamennyien hispanofilek nem lehetünk, de műveltjeink számára Spanyolország nem maradhat *terra incognita*. A spanyol irodalom és szellemiség többet ér, mint amennyi helyet betölt a világirodalomban s különösen nálunk. Hiszen aki csak egy kissé is foglalkozik vele, azt varázslat ejti rabul és egyszerre magához tartozónak érzi az egész spanyol világot: honvágy fogja el, és az olvasott szövegeken keresztül az egész spanyol föld szólítását, hívását hallja. Ennek a földnek szentjei, hősei, művészei, egész népe közeledik hozzánk, egyszerre érdekelni kezdenek nagy múlttal összeforrott városai, csodás dómjai, hangulatot lehel ő, szinte egyéniséget öltő tájai. Hisszük, hogy ebben a környezetben ízesebbek a szavak, és nagyon emberi a mondanivaló.

A piarista iskolák tájékán nagyobb és különös érdeklődéssel fordulhatnak a spanyol irodalom felé, hiszen ezen a nyelven beszélt, írt és gondolkodott a kegyes iskolák atyja, Calasanzi Szent József, éppen abban az időben, mikor a spanyol

géniusz világraszóló remekeit alkotta Cervantes, Lope de Vega és Calderon műveiben.

Magyarországon egy piarista volt az első, aki érdemesnek tartotta, hogy egész életét a spanyol irodalom tanulmányozásának szentelje. Utána mások fognak következni, a felfedező és kincstaláló lelkesedését nagyobb tudással, elmélyedéssel, szakszerűséggel és művészettel fogják felcserélni, de a magyar hispanológiai kutatók sora mindig Körösi Albin nevével fog kezdődni: a megtalálás és útmutatás dicsősége mindig az övé.